

Undersøkelsen om holdninger til innvandrere og innvandring 2022

Dokumentasjon av endringer i 2022-undersøkelsen

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2023/30

Christian Sørlien Molstad og Frøydis Strøm

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 27. juni 2023

ISBN 978-82-587-1765-9 (elektronisk)

ISSN 2535-7271 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Dette dokumentasjonsnotatet beskriver gjennomgang og revisjon av SSBs undersøkelse om holdninger til innvandrere og innvandring som ble gjennomført i 2022. Det tar for seg hvilke endringer som er blitt gjort i spørreskjemaet og datainnsamlingen, og synliggjør resultatene av dette.

Statistisk sentralbyrå, 19.06.2023

Johan Åmberg

Sammendrag

SSBs årlige undersøkelse om holdninger til innvandrere og innvandring har blitt gjennomført i noenlunde uendret form siden 2002. I løpet av disse tjue årene har en rekke forhold endret seg, både ved undersøkelsen og i samfunnet og innvandrerbefolkningen for øvrig. I sammenheng med 2022-undersøkelsen ble det derfor gjennomført en generell gjennomgang, og det ble implementert flere endringer som et resultat av dette. Dette notatet redegjør for disse endringene og analyserer mulige konsekvenser for resultatene i undersøkelsen.

Det har i løpet av årenes løp kommet inn tilbakemeldinger om at ordlyden i noen av spørsmålene oppleves som «utdaterte» eller har hatt en uforholdsmessig negativ klang. På noen av spørsmålene har også noen relevante svaralternativ og delspørsmål manglet. Eksempler på dette har vært spørsmålene som omhandler rollene og arenaene som respondentene møter innvandrere gjennom. I 2022-undersøkelsen ble noen spørsmål oppdatert som et resultat av dette, både med hensyn til spørsmålsformulering og svaralternativer.

Et annet usikkerhetsmoment ved undersøkelsen har vært mangelen på en eksplisitt definisjon av hvilke innvandrere spørsmålene handler om. Dette kan ha gjort det vanskelig å vite hvem respondentene tenker på når de svarer, og om eventuelle endringer i svarene over tid reflekterer endringer i sammensetningen av innvandrerbefolkningen snarere enn reelle holdningsendringer. I sammenheng med 2022-undersøkelsen ble det derfor besluttet å dele utvalget i to randomiserte delutvalg, hvorav den ene fikk opplest en introduksjonstekst. Denne hadde ordlyden: «En innvandrer er en person som selv har innvandret til Norge. Om lag halvparten av innvandrerne som bor i Norge i dag er fra land i Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika samt Øst-Europa utenfor EU. Med mindre annet oppgis, er det disse innvandrerne spørsmålene handler om.» Ved å sammenligne resultatene mellom de som har fått denne definisjonen og de som ikke fikk den, har vi forsøkt å svare på om det har ført til vesentlig forskjellige svar.

Hovedkonklusjonen fra analysen av resultatene fra 2022-undersøkelsen er at hovedtendensene i stor grad er robuste og i liten grad er sensitive for endringer av den form og størrelsesorden som er blitt gjennomført i denne revisjonsprosessen. Svarfordelingene er i stor grad sammenlignbare med resultater fra tidligere års undersøkelser, selv i tilfeller der ordlyd og spørsmålstilling har gjennomgått vesentlige forandringer. Endringer i ordlyd og tillegg i svaralternativ vil derfor bli beholdt i framtidige utgaver av undersøkelsen.

Vi ser dessuten få systematiske forskjeller mellom de som har fått introduksjonsteksten med en presisering av hvilke innvandrere spørsmålene handler om, sammenlignet med de som ikke har fått den. Mens det på noen spørsmål, slik som med hensyn til om innvandrere flest er en kilde til trygghet i samfunnet, er en tendens til at de som har fått introduksjonsteksten er noe mindre positive, er det motsatt på andre spørsmål. Et eksempel på dette er hvorvidt respondenten vil være komfortabel med en innvandrer som svingersønn eller -datter. Her sier flere seg enige blant de som har fått introduksjonsteksten enn de som ikke har fått den. På de fleste av spørsmålene er det ingen klar forskjell i svarene mellom delutvalgene. Vi slutter fra dette at respondentene i undersøkelsen i det store og det hele tenker på noenlunde samme type innvandrere, og at en slik presisering ikke på avgjørende vis endrer resultatene. Introduksjonsteksten med definisjonen vil derfor ikke bli videreført i undersøkelsen i årene framover.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Bakgrunn og formål	6
2. Definisjon av innvandrere	7
2.1. 2014-undersøkelsen	8
2.2. Definisjonen av innvandrere i 2022-undersøkelsen	9
3. Resultater	11
3.1. Konklusjon	22
Referanser	25
Vedlegg A: Spørreskjema	26
Vedlegg B: Multivariat regresjonsanalyse	30

1. Bakgrunn og formål

Undersøkelsen om holdninger til innvandrere og innvandring har blitt gjennomført årlig siden 1993. Spørreskjemaet, slik det er i dag, har vært mer eller mindre uendret siden 2002. Spørsmålene om holdninger til innvandrere og innvandring er én av spørsmålsbolkene i en større datainnsamling, og har de siste årene inngått i reise- og ferieundersøkelsens 3. kvartal. Datainnsamlingen har foregått i perioden juli/august, da mange har hatt sommerferie. Dette kan ha bidratt til lav svarprosent. Fra 2023 ble derfor datainnsamlingen flyttet til første kvartal – januar/februar, i et forsøk på å øke svarprosenten.

I løpet av tjuetårs-perioden undersøkelsen har vært gjennomført i sin nåværende form har flere forhold endret seg, blant annet sammensetningen av innvandrerbefolkningen i Norge. Det har også kommet en rekke innvendinger og innspill angående spørsmålsformuleringer og presisjonsnivået til undersøkelsen. I sammenheng med 2022-undersøkelsen valgte vi derfor å gjennomføre en gjennomgang og revisjon av spørreskjemaet. Dette notatet dokumenterer endringene som ble gjort og en analyse av resultatene fra undersøkelsen med henblikk på eventuelle konsekvenser av endringene.

Det er flere hensyn som har vært viktige når vi har vurdert endringer i undersøkelsen. Én av styrkene til undersøkelsen, sammenlignet med andre undersøkelser om lignende tema, er den lange tidsserien med resultater på likelydende spørsmål. Dette gjør det mulig å se på endringer i holdninger over tid. Det har vært viktig at eventuelle endringer ikke skal gå på bekostning av kontinuiteten i undersøkelsen, og det har som en følge av dette vært en prioritet å sørge for at eventuelle endringer i spørreskjema ikke er så store og omfattende at de fører til store brudd i tidsseriene.

På en annen side er det et mål at spørsmålene skal være relevante for respondentene. Dette vil unngåelig føre til at formuleringer og spørsmål oppdateres over tid i takt med at samfunnsforhold og ordskiftet i det offentlige og private rom endrer seg. I 2022-undersøkelsen gjorde vi derfor noen endringer på spørsmål, som et direkte resultat av tilbakemeldinger om at måten de ble stilt på kunne oppleves som «utdatert». Det ble også lagt inn relevante svaralternativ på spørsmål som var mangelfulle. Et spørsmål, som vi forsøker å besvare i dette notatet, er hvorvidt disse endringene har ført til at resultatene er vesentlig forskjellige fra foregående år.

En potensiell svakhet ved undersøkelsen har vært fraværet av en definisjon av hvilke innvandrere vi ønsker at respondentene skal tenke på når de svarer på spørsmålene. Som vi skal komme tilbake til i neste kapittel har undersøkelsen, helt fra starten av, vært gjennomført med utgangspunkt i at man ikke har spesifisert hvem vi mener med «innvandrere» i de spørsmålene der dette ikke er åpenbart ut fra formuleringen. Innvandrerbefolkningen i Norge har blitt stadig mer mangfoldig, særlig siden 2000-tallet. En innvending mot undersøkelsen har derfor vært at det er vanskelig å vite hvem respondentene tenker på når de svarer og at dette gjør det vanskelig å tolke resultatene. Et forsøk på å se hva en definisjon av innvandrere ville innebære for resultatene ble gjort i sammenheng med 2022-undersøkelsen, da en introduksjonstekst med en definisjon ble lest opp for halve utvalget. På den måten har vi kunnet sammenligne resultatene mellom de to delutvalgene – de som fikk introduksjonsteksten og de som ikke fikk den – for å se om svarene mellom disse gruppene var annerledes.

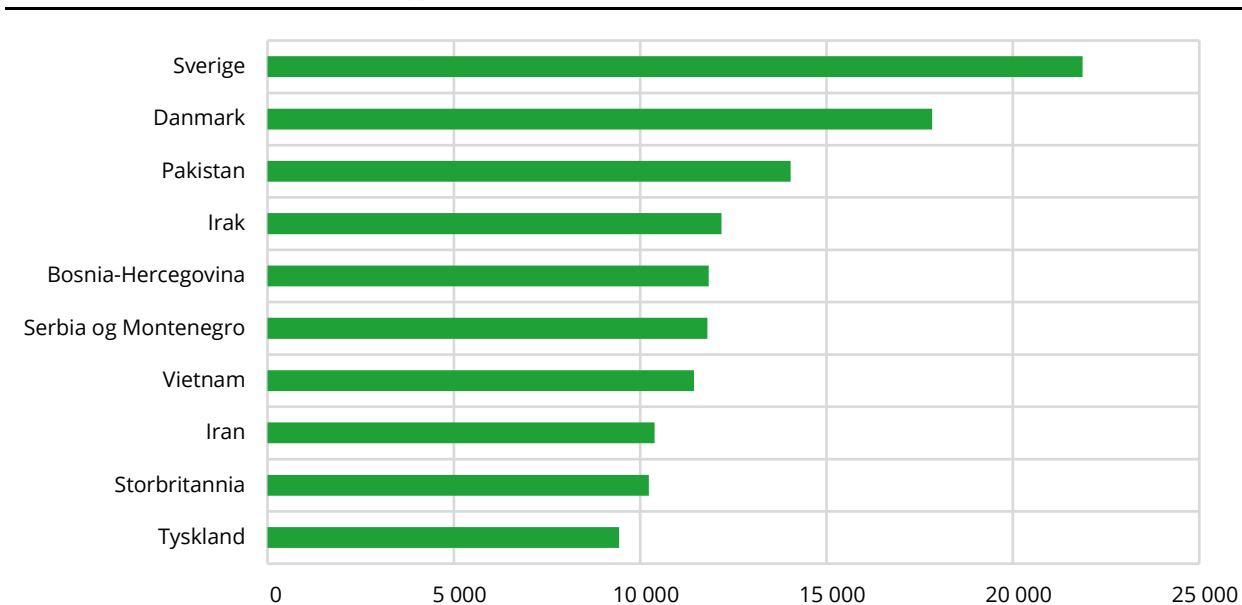
2. Definisjon av innvandrere

Det har ved flere anledninger kommet innvendinger mot at spørsmålene som stilles ikke differensierer mellom ulike kategorier av innvandrere etter innvandringsgrunn og landbakgrunn. Kritikken dukket blant annet opp i 2013, da det var en diskusjon i media om dette (Blom, 2014).

I andre undersøkelser, som for eksempel integreringsbarometeret utgitt av Institutt for Samfunnsforskning (Brekke & Fladmoe, 2022) og minoritetsstudien utført av Senter for Studier av Holocaust og Livssynsminoriteter (Moe, 2022), stilles det gjerne spørsmål knyttet til ulike grupper av innvandrere. Resultatene fra slike undersøkelser viser ofte at svarene på spørsmålene varierer en god del etter hvilke grupper man spør om. SSBs undersøkelse om holdninger til innvandrere og innvandring har vært av en mer generell art, i den forstand at den først og fremst har tatt sikte på å kartlegge befolkningens holdninger til innvandrere og innvandring på et overordnet nivå. Med mindre respondentene har spurt, er det derfor ikke blitt spesifisert hvem som menes med «innvandrere» i spørsmålene der dette ikke har framkommet eksplisitt.

Denne mangelen på en opplest definisjon har til dels vært begrunnet med at innvandrere var en mer «ensartet» gruppe da undersøkelsen startet, i det minste sammenlignet med dagens situasjon. S sammensetningen av den om lag 260 000 store innvandrerbefolkningen per 1.1.2002, i begynnelsen av året da undersøkelsen i dagens form først ble gjennomført, bar preg av en stor andel (60 prosent) av personer fra land i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og land i Europa utenfor dagens EØS-område. Sett bort fra svensker og dansker inkluderte de største innvandrergруппene personer fra Pakistan (14 000), Irak (12 200), Bosnia-Hercegovina (11 800), Serbia og Montenegro (11 800) og Vietnam (11 400). Flere av disse gruppene hadde kommet på grunn av flukt. En kunne anta at mange ville tenke på personer fra disse landene dersom man stilte generelle spørsmål om innvandrere.

Figur 2.1 Ti største innvandrergруппer etter landbakgrunn, 1.1.2002. Antall

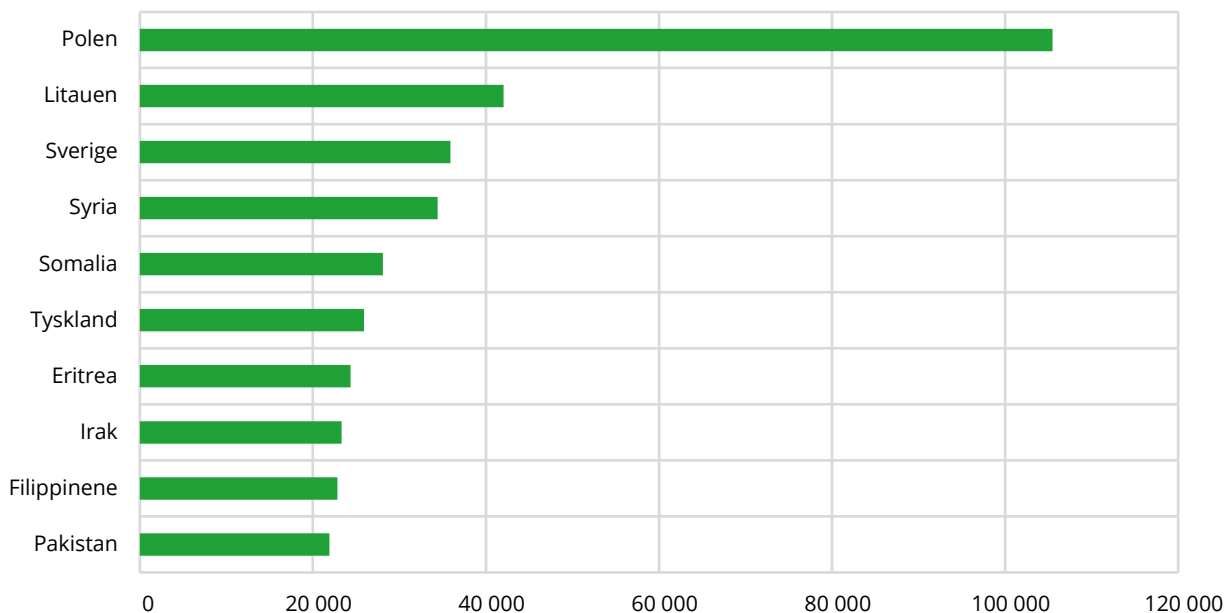

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Befolkningsstatistikk

EU-utvidelsene i 2004 og 2007 førte til økt arbeidsinnvandring fra de nye EU-landene. Etter midten av 2000-tallet har derfor antallet innvandrere fra land som Polen og Litauen økt. S sammensetningen av innvandrere har som en følge av dette endret seg drastisk.

Per 1.1.2022 var det bosatt nær 820 000 innvandrere i Norge. Den desidert største gruppen hadde landbakgrunn fra Polen, med 105 500. Innvandrere fra Litauen var den nest største gruppen med 42 000. Etter svensker (35 900) var syrere den fjerde største innvandrerguppen, med 34 400 bosatte personer. Somaliere (28 100) var den femte største gruppen.

Figur 2.2 Ti største innvandrergupper etter landbakgrunn, 1.1.2022. Antall

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Befolkningsstatistikk

Også hvilke land som har vært de største innvandringslandene, i form av antall ankomne innvandrere per år, har variert. Mens det på 1990-tallet kom mange fra land som Bosnia-Hercegovina, daværende Serbia og Montenegro, Storbritannia, USA, Somalia og Irak,¹ begynte det som sagt å komme mange fra Polen og Litauen etter EU-utvidelsene i 2004 og 2007. I 2015 og 2016 kom det dessuten mange flyktninger fra Syria. Den årlige tilstrømmingen av innvandrere har derfor vært forskjellig til ulike tider, og bestått av innvandrere med ulike grunner for å innvandre.

2.1. 2014-undersøkelsen

Endringene i sammensetningen av gruppene som kommer til og/eller er bosatte i Norge har reist spørsmålet om begrepet «innvandrer» tolkes på samme måte av respondentene som deltar i undersøkelsene nå, sammenlignet med på begynnelsen av 2000-tallet. I etterkant av den økte arbeidsinnvandringen fra de nye EU-landene, og i kjølvannet av den offentlige diskusjonen om undersøkelsen i 2013, ble det derfor gjort noen endringer i 2014-undersøkelsen, dette for å prøve å finne ut av om en presisering av hvilke innvandrere spørsmålene handlet om ville påvirke svarene. Derfor ble en av spørsmålsbolkene, relatert til respondentens holdning til innvandrere i ulike relasjoner, modifisert. Spørsmålsordlyden inkluderte et tillegg som spesifiserte landbakgrunnen til innvandrerens: «I de følgende spørsmålene forutsetter vi at innvandrerens behersker norsk, og kommer fra land utenom Vest-Europa og Nord-Amerika. Ville du synes det var ubehagelig dersom (a) du eller noen i din nærmeste familie fikk en hjemmehjelp som var innvandrer, (b) du fikk en innvandrer som ny nabo, eller (c) du hadde en sønn eller datter som ville gifte seg med en innvandrer?» Dette spørsmålet ble dessuten plassert nest sist i undersøkelsen for at ikke definisjonen skulle påvirke tolkningene på spørsmålene som fulgte etterpå (Blom, 2014, p. 28).

¹ Eksemplene er hentet fra de største gruppene med ikke-nordiske førstegangsinnevandrere i perioden 1990 til 1999.

Denne presiseringen var tenkt å hindre respondenten i å ha svenske servitører, tyske fagarbeidere eller amerikanske oljearbeidere i tankene idet de svarte på spørsmålene. Antagelsen var at de fleste respondentene hadde «en arketypisk innvandrer fra Asia, Afrika eller (kanskje) Øst-Europa i tankene – uten at dette var sagt i spørsmålet». (Blom, 2014, p. 13). Ved å sammenligne svarene i 2014-undersøkelsen med svarene på det samme spørsmålet i årene før mente man å kunne teste om dette var tilfellet.

Resultatene i 2014-undersøkelsen viste omtrent samme svarfordeling som året før. Den eneste delen av spørsmålet der svarene var noe annerledes fra årene før omhandlet det om hvorvidt respondenten ville synes det var ubehagelig dersom hen hadde en sønn eller datter som ville gifte seg med en innvandrer. Her var forskjellene i motsatt retning av det man kanskje ville forventet. Å spesifisere at spørsmålet omhandlet innvandrere fra land utenom Vest-Europa og Nord-Amerika kunne tenkes å gjøre at flere svarte ja på dette. I stedet var det noen færre, 23 prosent mot 25 prosent i årene før, som svarte dette.²

Konklusjonen var at presiseringen ikke påvirket svarene. Det ble derfor besluttet at man foreløpig ikke så noen grunn til å endre ordlyden på spørsmålene (Blom, 2014, p. 28).

2.2. Definisjonen av innvandrere i 2022-undersøkelsen

I sammenheng med 2022-undersøkelsen ble det besluttet å gjennomføre en generell revisjon av spørreskjemaet for undersøkelsen. Problemstillingen rundt definisjonen av innvandrere, eller snarere mangelen på sådan, ble tatt opp igjen som en del av dette, men på en annen måte enn for 2014-undersøkelsen. Formålet nå var at en spesifisering av hvilke innvandrere vi ønsket at respondentene skulle tenke på skulle gjelde for hele undersøkelsen. Selv om man i 2014 ikke fant betydelige forskjeller i resultatene i forhold til tidligere år, utelukket ikke dette at en definisjon av innvandrere kunne ha mer å si for svarene på andre spørsmål i undersøkelsen.

Samtidig ønsket vi også å utelukke muligheten for at eventuelle endringer i bakgrunnsforhold fra ett år til et annet forstyrret målingene våre. Ved å introdusere en «kontrollgruppe» i 2022-undersøkelsen, som ikke fikk den innledende teksten, ble det mulig å måle eventuelle ulikheter i svarfordelingen mellom de som fikk introduksjonsteksten og de som ikke fikk den innenfor samme år.

Bruttoutvalget ble derfor delt i to ved hjelp av randomisering. Det innebar at halve utvalget (tilfeldig trukket) fikk en introduksjonstekst der innvandrere ble definert, og den andre halvparten svarte på spørsmålene uten å få en slik innledning.

Denne innledende teksten hadde følgende ordlyd: «En innvandrer er en person som selv har innvandret til Norge. Om lag halvparten av innvandrerne som bor i Norge i dag er fra land i Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika samt Øst-Europa utenfor EU. Med mindre annet oppgis, er det disse innvandrerne spørsmålene handler om.»

² Andelen som svarte nei gikk imidlertid ikke opp. I stedet var det andelen «vet ikke» som økte. Det er flere måter å tolke dette på. En mulighet er at det reflekterer et uttrykk for såkalt «social desirability bias», det vil si at respondentene tilpasser svarene sine etter hva de tror er sosialt akseptabelt (se Krumpal, I. (2013). Determinants of social desirability bias in sensitive surveys: a literature review. *Quality and Quantity*, 47, 2025–2047.). Å spesifisere at innvandrerne vi spør om kun omfatter personer fra land utenom Vest-Europa og Nord-Amerika kan ha gjort at svarene oppfattes som å handle om mer konkrete grupper som respondentene kan ha mindre positive holdninger til, og at noen flere av de som ellers ville svart ja derfor svarer «vet ikke» for å unngå å framstå som intolerante eller lignende. En annen og kanskje mer intuitiv forklaring er at forskjellene er et uttrykk for tilfeldige variasjoner.

Introduksjonsteksten ble lest opp for respondentene i starten av undersøkelsen. Den ble dessuten gjentatt rett før spørsmålene om kontakt med innvandrere som bor i Norge, for å gi en påminnelse om hvem vi tenker på som innvandrere.

På denne måten mener vi å kunne redegjøre for hvordan en definisjon/presisering kan ha påvirket svarene om holdninger til innvandrere og innvandring. Utviser for eksempel de som har fått introduksjonsteksten mer negative holdninger, fordi de blir ledet til å tenke på innvandrere som har kommet til Norge fra land i Afrika, Asia etc. heller enn arbeidsinnvandrere fra for eksempel Polen og Litauen? Det er imidlertid ikke åpenbart at det er i denne retningen vi vil se en eventuell forskjell mellom de som har fått introduksjonsteksten og de som ikke har fått den. Gitt en eventuell «social desirability»-effekt (se fotnote 2) vil vi for eksempel kunne se en økning i mer positive svar eller, alternativt, i andelen som svarer «vet ikke».

For noen spørsmål vil definisjonen av innvandrere i introduksjonsteksten ikke være relevant. Dette gjelder blant annet spørsmålet relatert til arbeidsinnvandrere fra land utenom Norden.³ Også med hensyn til spørsmålet om flyktningers adgang til Norge⁴ er det i utgangspunktet naturlig å tenke på innvandrere med bakgrunn fra Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika og Øst-Europa utenfor EU etc., nettopp fordi flyktninger og asylsøkere fra land i EU/EFTA-området eller Nord-Amerika/Oseania tilhører sjeldenhetene de siste tiårene. For disse spørsmålene forventer vi i prinsippet ingen forskjeller mellom de som har fått introduksjonsteksten og de som ikke har fått den.

³ «Arbeidsinnvandring fra land utenom Norden bidrar for det meste positivt til den norske økonomien.»

⁴ «Sammenliknet med i dag, bør det bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge, bør det bli vanskeligere, eller bør adgangen til å få opphold være som i dag?»

3. Resultater

Hvorvidt presiseringen har betydning for hvordan respondentene svarer kan vi måle på flere måter. En framgangsmåte er å sammenligne svarmønstrene blant de som har fått introduksjonsteksten med hovedtendensene i undersøkelsene i de foregående årene, likt det man gjorde med resultatene i 2014-undersøkelsen. I tillegg kan vi sammenligne svarfordelingene mellom de to delutvalgene, altså de som fikk introduksjonsteksten og de som ikke fikk den, innenfor 2022-undersøkelsen isolert sett. Her er imidlertid muligheten åpen for at eventuelle forskjeller kan gjenspeile ulikheter mellom de randomiserte delutvalgene med hensyn til andre kjennetegn, slik som alder, kjønn, utdanningsnivå, kontakt med innvandrere e.l.⁵ Hvorvidt man har fått introduksjonstekst eller ikke er derfor også lagt inn som en uavhengig variabel i multivariate regresjonsanalyser for hvert spørsmål der vi kontrollerer for ulike bakgrunnskjenetegn. I disse regresjonsanalysene er avhengig variabel graden av positivitet i svarene på spørsmålene, likt som i de tilsvarende regresjonsanalysene som blir utført og publisert sammen med resultatene for de årlige undersøkelsene (se eksempelvis Strøm and Molstad (2021)).

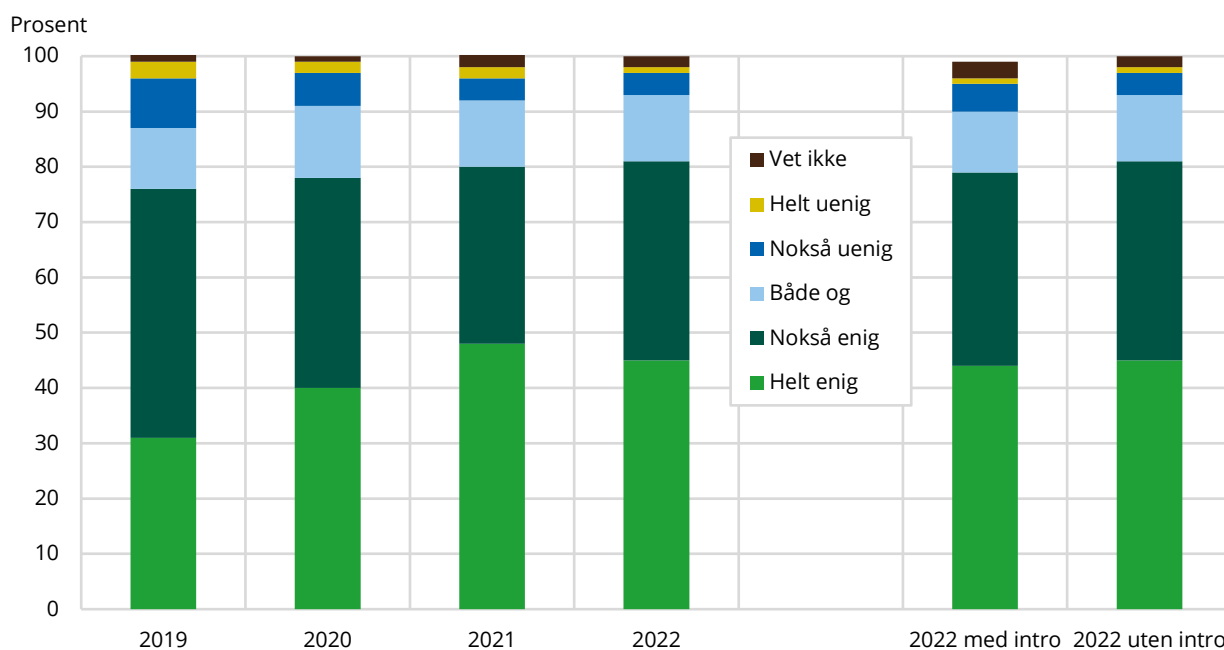
Nedenfor skal vi gjennomgå spørsmålene i undersøkelsen enkeltvis med henblikk på forskjeller (og/eller mangelen derav) med hensyn til tidligere undersøkelsene og mellom delutvalgene.

Påstand a: Innvandrere flest gjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv

I alle år undersøkelsen har pågått har det vært et stort flertall som har sagt seg enig i påstanden om at innvandrere flest gjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv. Figur 1 viser at det de tre siste årene har vært en stabil andel enige – om lag åtte av ti har sagt seg enige og andelen uenige er svært lav. For hele utvalget, uavhengig av introduksjonstekst, var det i 2022 en liten økning (1 prosentpoeng) i andelen enige. Internt mellom delutvalgene er forskjellene svært små. Blant dem som har fått introduksjonsteksten er det bare 2 prosentpoeng færre som er enige sammenlignet med dem som ikke har fått introduksjonsteksten. Det er også 2 prosentpoeng flere som er uenige sammenlignet med dem som ikke har fått introduksjonstekst. Altså er det en svak tendens til at de som har fått en definisjon om at innvandrere er fra Afrika, Asia etc. er mer kritisk. Når vi kontrollerer for andre bakgrunnskjenetegn i den multivariate regresjonsanalysen (vedlegg B) ser vi at det å ha fått introduksjonsteksten i liten grad har sammenheng med å svare mer negativt (eller positivt) på dette spørsmålet.

⁵ Det er likeledes en mulighet for at eventuelle reelle forskjeller vil kunne bli «skjult» av slike forskjeller i sammensetning av delutvalgene.

Figur 3.1 Holdning til utsagnet: "Innvandrere flest gjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv». 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

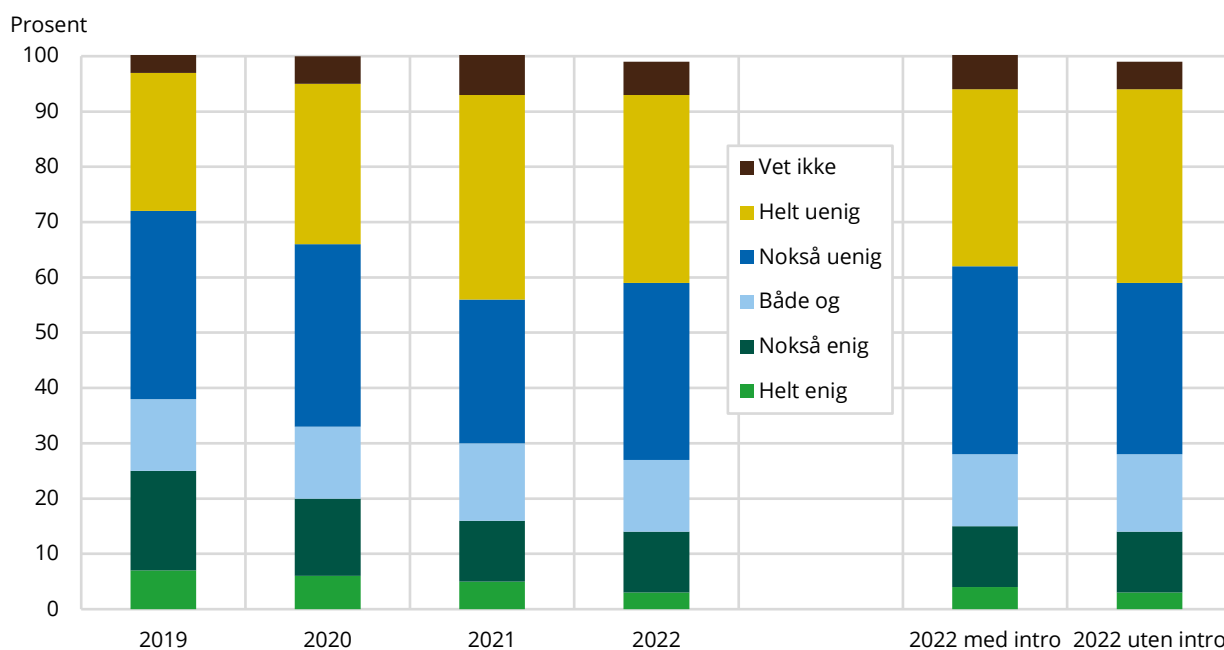
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

Påstand b: «Innvandrere flest misbruker de sosiale velferdsordningene»

På utsagnet om hvorvidt innvandrere flest misbruker sosiale velferdsordninger har det over tid gått fra å være omtrent like mange enige som uenige i 2002 til å være en langt større andel uenige de siste årene. Ser vi på de tre siste årene har andelen enige fortsatt å gå ned, mens andelen uenige har fortsatt å øke.

Som med det forrige spørsmålet ser vi her at tendensen fra foregående år fortsetter i 2022. Andelen uenige er litt større samlet sett i 2022 mot 2021 (66 mot 63 prosent). Sammenligner vi dem som fikk introduksjonstekst med dem som ikke fikk, finner vi at det bare er 1 prosentpoeng som skiller. Blant dem som fikk introduksjonsteksten er det noen flere som svarer at de er enige i påstanden – 15 prosent – mot 14 prosent blant dem som ikke har fått introduksjonsteksten.

Vi ser med andre ord en viss tendens til at de som har fått introduksjonsteksten svarer noe mer negativt på dette spørsmålet. Når vi ser på resultatene fra den multivariate analysen, der vi kontrollerer for en rekke bakgrunnskjennetegn hos respondentene (vedleggstabell C), ser vi likevel at det å få introduksjonsteksten synes å ha svært lite å si for hvor positivt eller negativt respondentene svarer.

Figur 3.2 Holdning til utsagnet: «Innvandrere flest misbruker de sosiale velferdsordningene». 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

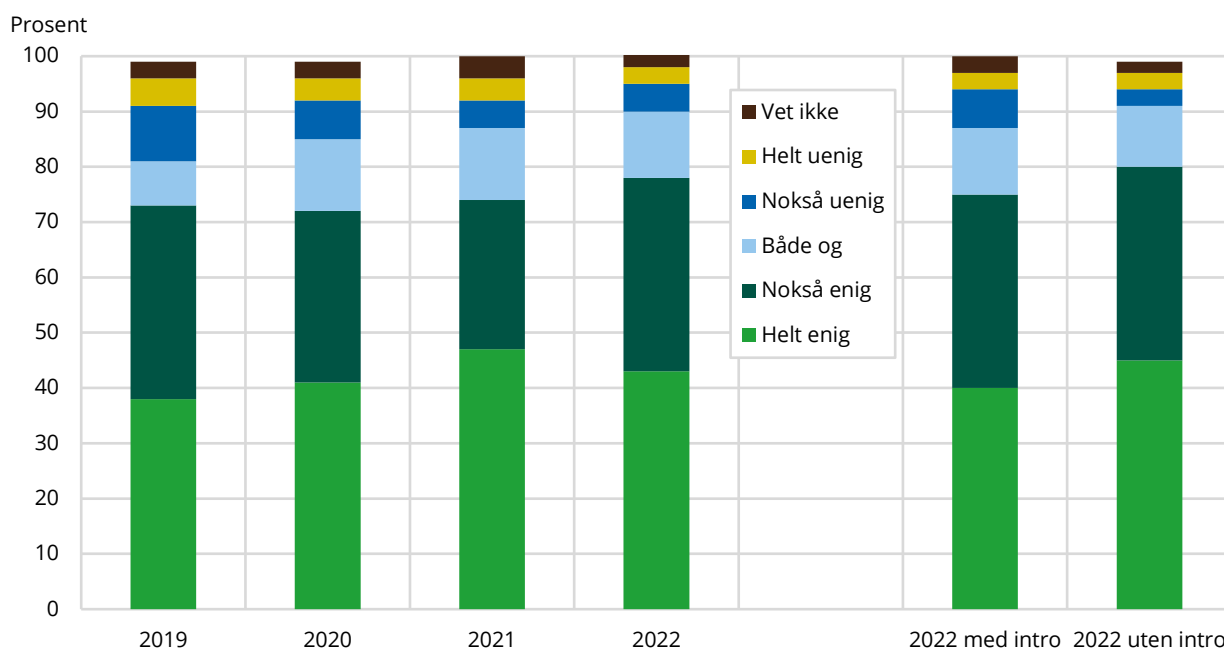
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

Påstand c: «Innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge»

På utsagnet om at innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge har det i hele perioden fra 2002 til 2022 vært flere som har vært enige enn uenige, og andelen enige har økt, mens andelen uenige har gått ned. Fra 2021 til 2022 har det for hele utvalget vært en økning i andelen enige fra 74 prosent til 78 prosent, mens andelen uenige har gått ned fra 9 til 8 prosent. Vi ser at det er en relativt stor forskjell mellom de to delutvalgene, der det ene delutvalget fikk presisert at spørsmålet handler om innvandrere fra Afrika, Asia etc.

Det er riktignok en økning i andelen enige sammenlignet med året før, både når vi ser på hele utvalget og begge delutvalgene. For alle var det en økning på 4 prosentpoeng. For dem som ikke fikk introduksjonstekst var økningen på 6 prosentpoeng, mens økningen bare var på 1 prosentpoeng for dem som fikk denne introduksjonen før spørsmålsbolken startet. Blant dem som fikk introduksjonstekst, med denne presiseringen, var andelen enige 75 prosent, mens 10 prosent var uenig. Blant dem som ikke fikk presentert denne introduksjonsteksten var 80 prosent enige og 6 prosent uenige. Altså var det store flertallet helt eller delvis enig i begge delutvalgene, men de var altså markert mer positive blant dem som ikke fikk introduksjonsteksten.

I den multivariate regresjonsanalysen ser vi da også at koeffisienten indikerer at de som har fått introduksjonsteksten svarer klart mindre positivt enn de som ikke har fått den, selv når det kontrolleres for andre bakgrunnskjennetegn. Vi ser også at det er liten sannsynlighet (under 1 prosent), for at vi skulle fått dette resultatet dersom det ikke var noen sammenheng mellom det å få introduksjonsteksten og hvor positivt respondentene svarte på påstanden.

Figur 3.3 Holdning til utsagnet: «Innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge». 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

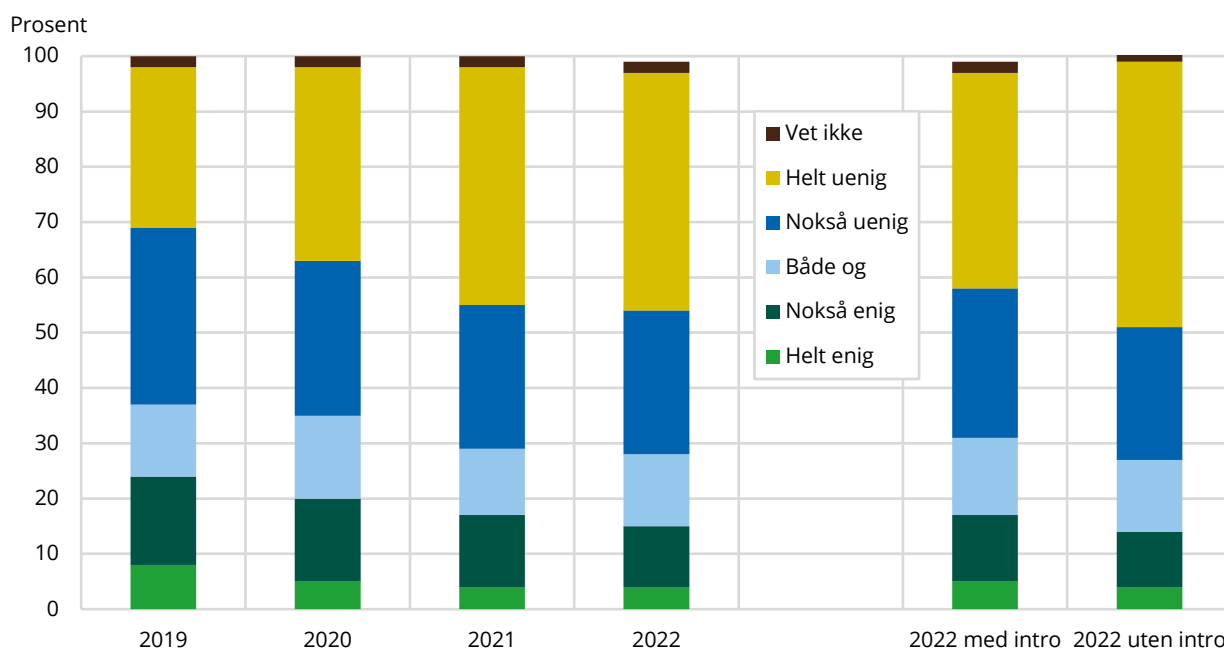
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

Påstand d: «Innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet»

Til påstanden om at innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet har det gått fra å være en større andel enige enn uenige i 2002 til å bli en langt større andel uenige i 2022. Trenden med en stadig mindre oppslutning om dette utsagnet har fortsatt de siste årene. Som vi ser av figur 3.4 var 16 prosent enige i denne påstanden i 2022, mens 69 prosent var uenig. Andelen enige var 1 prosentpoeng mindre enn året før, og andelen uenige var lik som i 2021.

Det er imidlertid en forskjell mellom de to delutvalgene. De som hadde fått presentert en definisjon av innvandrere fra Afrika, Asia etc. var i større grad enige enn de som ikke hadde fått denne definisjonen, henholdsvis 17 og 14 prosent. Blant dem som hadde fått introduksjonsteksten var det færre som sa seg uenig enn blant dem som ikke hadde fått intro – henholdsvis 66 og 71 prosent. Når vi kontrollerer for andre bakgrunnskjennetegn ved respondentene i den multivariate regresjonanalysen, ser vi at tendensen mot mindre positive holdninger blant dem som hadde fått introduksjonsteksten ikke synes å kunne forklares av eventuelle forskjeller mellom delutvalgene med hensyn til bakgrunnskjennetegnene.

For hele utvalget sett under ett er det små endringer de siste årene. Ser vi på hvert av delutvalgene, er imidlertid de som ikke har fått introduksjonsteksten mer positive enn de som har fått denne.

Figur 3.4 Holdning til utsagnet: «Innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet». 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

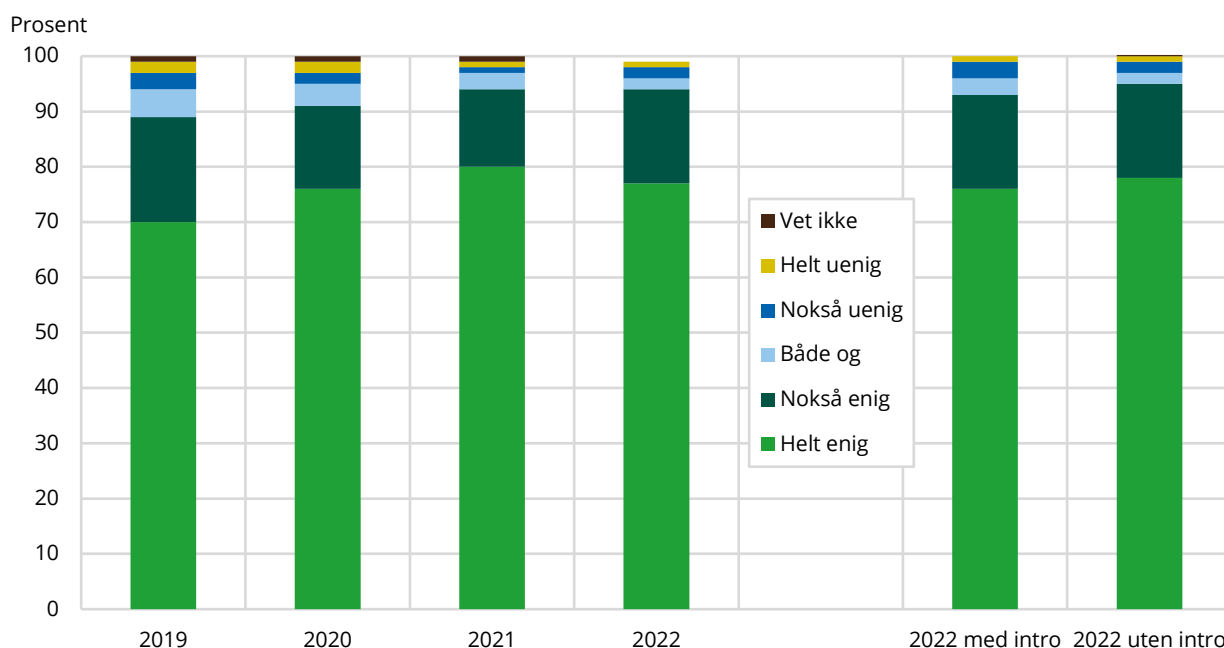
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

Påstand e: «Alle innvandrere i Norge bør ha samme muligheter til arbeid som nordmenn»

Det har i hele perioden fra 2002 til 2022 vært et svært stort flertall som har sagt seg enig i at innvandrere som bor i Norge bør ha samme muligheter til arbeid som nordmenn. De siste årene har bare noen få sagt seg uenig. I 2022 var også et overveldende flertall enig, 94 prosent, mens kun 3 prosent var uenig. Det er også liten forskjell mellom de to delutvalgene. Henholdsvis 93 prosent blant dem som fikk introduksjonsteksten og 95 prosent blant dem som ikke fikk introduksjonsteksten var enige. Oppslutningen om at alle innvandrere i Norge bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn er meget stor.

Resultatene i den multivariate regresjonsanalysen tilsier at det ikke er spesielt trolig at en eventuell ulik sammensetning av respondentene i delutvalget skulle «skjule» eventuelle forskjeller: de som har fått introduksjonsteksten er bare marginalt mindre positive, og det er sannsynlig at disse små forskjellene er uttrykk for tilfeldigheter.

Figur 3.5 Holdning til utsagnet: «Alle innvandrere i Norge bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn». 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

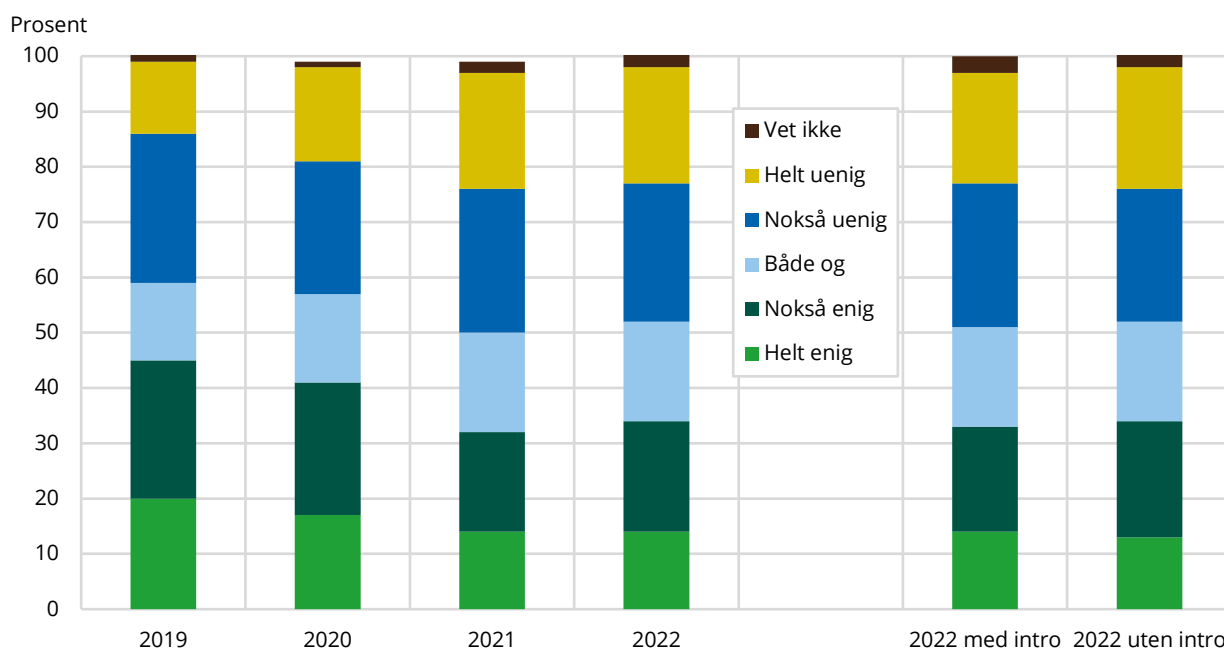
Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

Påstand f: «Innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig»

Fra 2002 til 2020 har det hele tiden vært flere som har sagt seg enige enn uenige i påstanden om at innvandrere bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig, med relativt store andeler på begge sider. I 2020 var det for første gang like store andeler enige som uenige – 41 prosent. I 2021 var det færre som var enige enn uenige – henholdsvis 32 og 47 prosent – og andelen er nokså like i 2022. I hele utvalget var det 33 prosent som var enig, mens 46 prosent var uenig. Andelen som svarte både og var relativt stor på dette utsagnet, med nesten to av ti.

Det er svært liten forskjell mellom delutvalgene. Blant dem som fikk presentert en definisjon av innvandrere, sa 33 prosent seg enig, mens det gjaldt 34 prosent av dem som ikke fikk oppleve denne definisjonen. I den multivariate analysen ser vi heller ingen betydelige forskjeller mellom dem som har fått introduksjonsteksten sammenlignet med dem som ikke har fått den.

Figur 3.6 Holdning til utsagnet: «Innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig». 2020-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

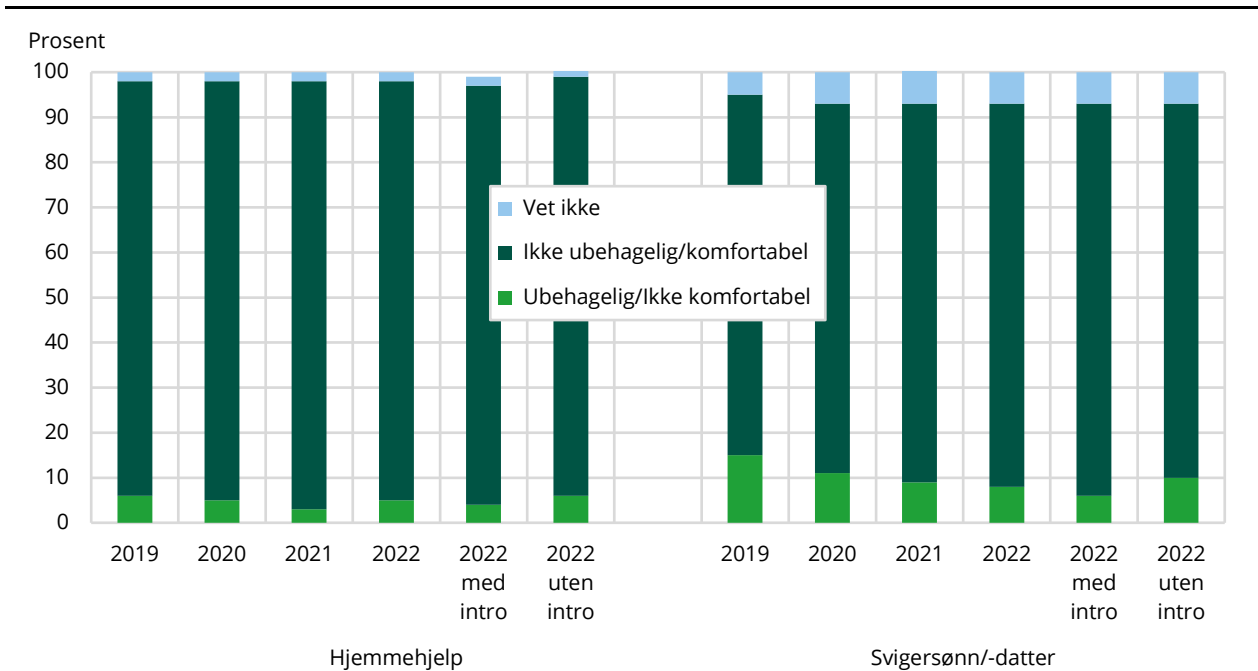
Spørsmål 2: Eget forhold til innvandrere i fire forskjellige scenarier

Spørsmål 2 i undersøkelsen er ment å gi en indikasjon på hvor villig respondenten er til å inngå i sosiale relasjoner med innvandrere. Svarene på spørsmålene kan derfor leses som å gi uttrykk for den opplevde «sosiale distansen» mellom respondenten og innvandrere. Spørsmålet ble innført i 2002, og var en del av undersøkelsen i uendret form til og med 2021.

I sammenheng med 2022-undersøkelsen ble det imidlertid gjort flere endringer, både ved spørsmålsordlyden og hvilke relasjoner det ble spurt om. Et ankepunkt ved formuleringen av spørsmålet har vært at den har hatt en negativ klang. I 2022 ble ordlyden snudd, slik at man i stedet for å spørre om den aktuelle relasjonen ville vært *ubehagelig*, ble det spurt om man ville vært *komfortabel* med innvandrere i de ulike scenariene. I tillegg til dette ble delspørsmålet om det ville vært ubehagelig å få en innvandrer som ny nabo fjernet for å gjøre plass til to andre delspørsmål: om man ville vært komfortabel med å få en innvandrer som lege og som nær kollega. Dette ble gjort for å få med en større bredde i rollene/relasjonene som respondentene skulle forholde seg til.

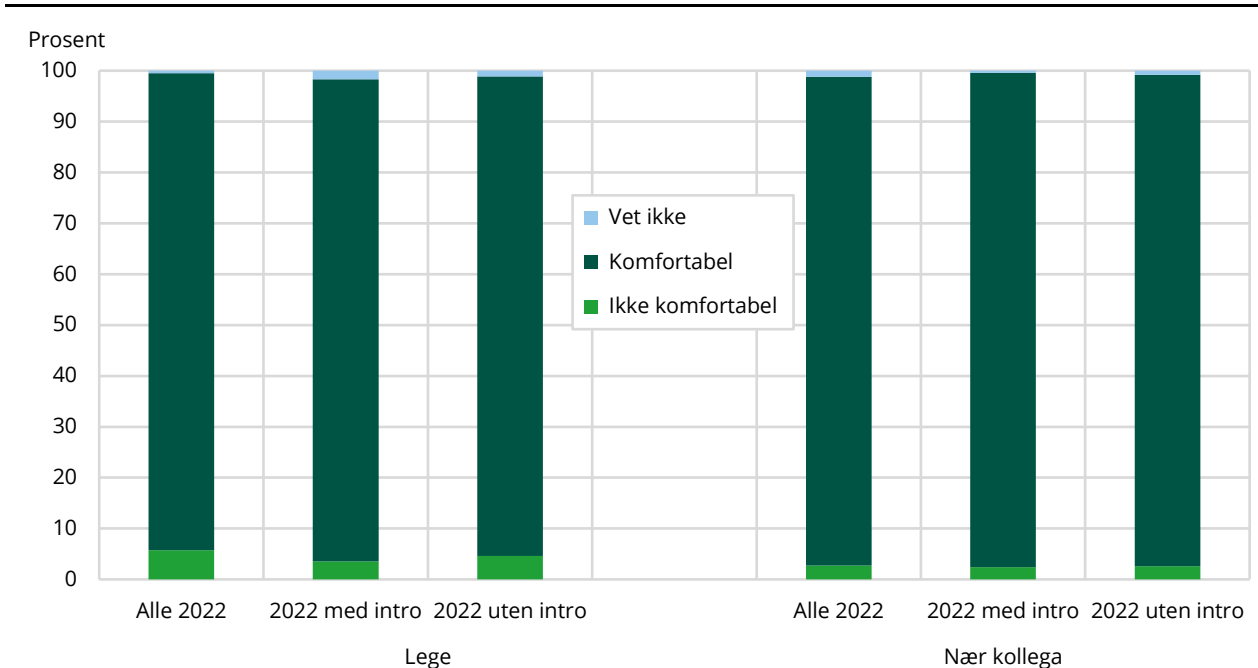
Figur 3.7 viser resultatene fra de siste årenes undersøkelser, fra og med 2019. Svarene for 2022 vises for hele utvalget samt de to delutvalgene, der det ene fikk presisert at vi sikter til innvandrere fra Afrika, Asia etc. Ettersom formuleringen og retningen på spørsmålet er forskjellig i 2022 fra årene før, må svaralternativene leses forskjellig avhengig av hvilket år resultatene er fra. I undersøkelsene fra 2019, 2020 eller 2021 var et «positivt» svar det å svare nei på om man synes den aktuelle, hypotetiske relasjonen ville være «ubehagelig». I 2022-undersøkelsen ville det tilsvarende «positive» svaret være å svare ja på at man ville vært «komfortabel» med relasjonen.

Figur 3.7 Svar på eget forhold¹ til innvandrere i ulike scenarier. 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent²

¹Ordlyd 2019-2021: Ville det vært ubehagelig med en innvandrere som ... Ordlyd 2022: Ville du vært komfortabel med en innvandrere som ...
² Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.
 Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

Figur 3.8 Svar på eget forhold til innvandrere i ulike scenarier: «Ville du vært komfortabel med en innvandrere som ...» Med og uten introduksjonstekst. 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.
 Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2022

Sammenligner vi resultatene på tvers av årene ser vi at det er få forskjeller i resultatene fra 2022-undersøkelsen sammenlignet med tidligere år. Det har i det hele tatt vært små andeler som har svart at det ville vært ubehagelig å få en innvandrere som hjemmehjelp til seg selv eller noen i den nærmeste familien, kun mellom 6 og 3 prosent i undersøkelsene fra 2019 til 2021. I 2022 er det også kun 5 prosent som sier at de ikke ville vært komfortabel med dette scenariet. Det var større andeler som svarte ja på at det ville vært ubehagelig å få en innvandrere som svigersønn/-datter i 2019, 2020

og 2021, henholdsvis 15, 11 og 9 prosent. I 2022 var det 8 prosent som svarte nei på at de ville vært komfortabel med dette. Det er for øvrig verdt å merke seg at andelen som har svart «vet ikke» på dette delspørsmålet er større enn for de andre scenariene, fra om lag 5 til 8 prosent i de siste undersøkelsene. Dette kan tyde på at respondentene enten synes spørsmålet er vanskelig å svare på fordi det kan oppleves som svært hypotetisk (eksempelvis for personer som ikke har barn) eller at respondentene ikke ønsker å gi et svar som kan tolkes som sosialt avvikende eller uakseptabelt (se fotnote 2 på s. 9). Andelen som svarte «vet ikke» var noenlunde den samme som foregående år i 2022-undersøkelsen, 7 prosent, og var identisk i delutvalgene.

I 2022 kan vi skille mellom dem som har fått presisert at innvandrere er de som selv har innvandret til Norge, og som har bakgrunn fra Afrika, Asia etc. og de som ikke har fått denne presiseringen. På spørsmålet om man ville vært komfortabel med å få en innvandrer som hjemmehjelp til seg selv eller noen i nær familie, er det svært liten forskjell mellom dem som har fått denne presiseringen og dem som ikke har fått den – henholdsvis 4 og 6 prosent sier nei på spørsmålet om de ville vært komfortabel med dette. Det er altså en litt mindre andel blant dem som har fått introduksjonsteksten som er kritisk til innvandrere i dette scenariet, men forskjellen er så liten at det kan skyldes tilfeldigheter.

Det er større forskjell mellom de to delutvalgene – med og uten introduksjonstekst – når vi ser på spørsmålet om man ville vært komfortabel med å få en innvandrer som svigersønn eller -datter. Svarfordelingen viser imidlertid noe annet enn hva vi hadde forventet, nemlig at de som fikk introduksjonsteksten ville være mer negative enn de som ikke fikk den. Blant dem som er blitt gjort oppmerksomme på at vi tenker på innvandrere som har bakgrunn fra Afrika, Asia etc., er det en mindre andel – 6 prosent – som svarer nei på at de ville vært komfortabel med dette. Blant dem som ikke har fått introduksjonsteksten er det 10 prosent som svarer nei. Dette resultatet, der de som har fått den snevrere definisjonen på innvandrere framstår som mer positive, ligner det man så i 2014-undersøkelsen, da en oppdatert versjon av spørsmålet ble presentert for respondentene og resultatene sammenlignet med det foregående års undersøkelse (se kapittel 2.1).

Ser vi på svarfordelingen når det gjelder spørsmålet om å få en innvandrer som nær kollega, er det nesten ingen forskjell mellom dem som har fått introduksjonsteksten og dem som ikke har fått den, henholdsvis 2 og 3 prosent. På spørsmålet om lege er det henholdsvis 4 og 5 prosent som svarer nei på om de ville vært komfortabel med dette, altså er det en litt større andel som er skeptisk til dette scenariet blant dem som er blitt gjort oppmerksomme på at vi tenker på innvandrere med bakgrunn fra Afrika, Asia etc.

Flyktningers adgang til Norge

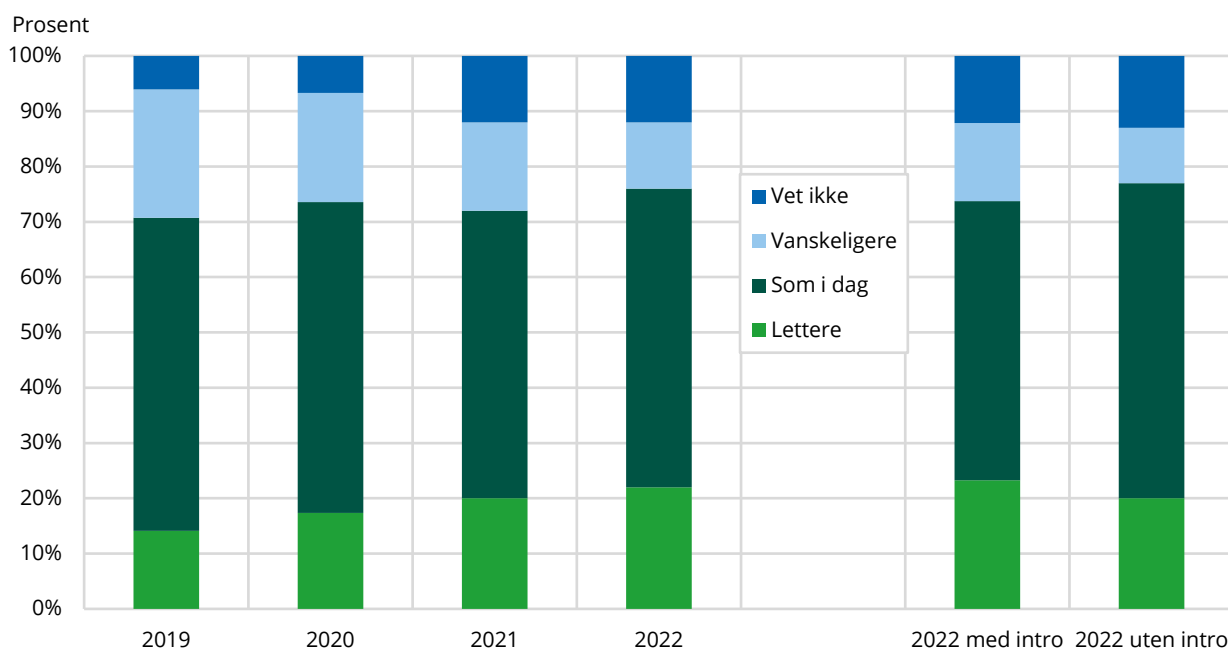
På spørsmålet om hvorvidt det bør bli lettere, vanskeligere eller være som det er i dag med tanke på flyktningers og asylsøkeres adgang til å få opphold i Norge, svarer de fleste at det bør være som det er i dag. Andelen som svarer at det bør bli lettere har imidlertid økt de siste årene, mens andelen som mener det bør bli vanskeligere har gått ned. På dette spørsmålet har det gjennom årene vært en del som har svart «vet ikke», 12 prosent i 2021. Mulige forklaringer på den relativt store andelen som svarer «vet ikke» kan være at respondenten enten ikke har tatt stilling til problemstillingen, eller at de ikke har nok kunnskap. Resultatet fra 2022 er samlet sett ganske lik som fra de foregående årene.

Som nevnt ovenfor er det på spørsmål om flyktninger og asylsøkere naturlig å tenke på innvandrere fra Afrika, Asia etc., nettopp fordi dette er den delen av verden det overveldende flertallet av flyktninger og asylsøkere har kommet fra de siste tiårene. En introduksjonstekst der dette presiseres bør derfor ikke ha noen betydning. De to delutvalgene, der det ene har fått presisert at det er denne gruppen vi tenker på og den andre ikke, skiller seg likevel fra hverandre. En større andel av dem som har fått introduksjonsteksten svarer at det bør bli lettere. Samtidig er det også en større andel blant

disse som svarer at det bør bli vanskeligere. Blant dem som ikke har fått introduksjonsteksten er det dessuten en større andel som mener det bør være som det er i dag.

Blant dem som har fått introduksjonsteksten er det altså større andeler både for alternativene «lettere» og «vanskeligere», sammenlignet med dem som ikke har fått denne. Som vi ser fra resultatene i den multivariate regresjonsanalysen har ikke det å få introduksjonsteksten sammenheng med klart mer negative eller positive svar på dette spørsmålet, selv når det blir kontrollert for andre kjennetegn. I stedet kan det snarere se ut som om respondentene trekker ut til «ytterkantene» på begge sider.

Figur 3.9 Svar på spørsmålet om det bør bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge, bør det bli vanskeligere eller bør adgangen til å få opphold være som den er i dag. 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

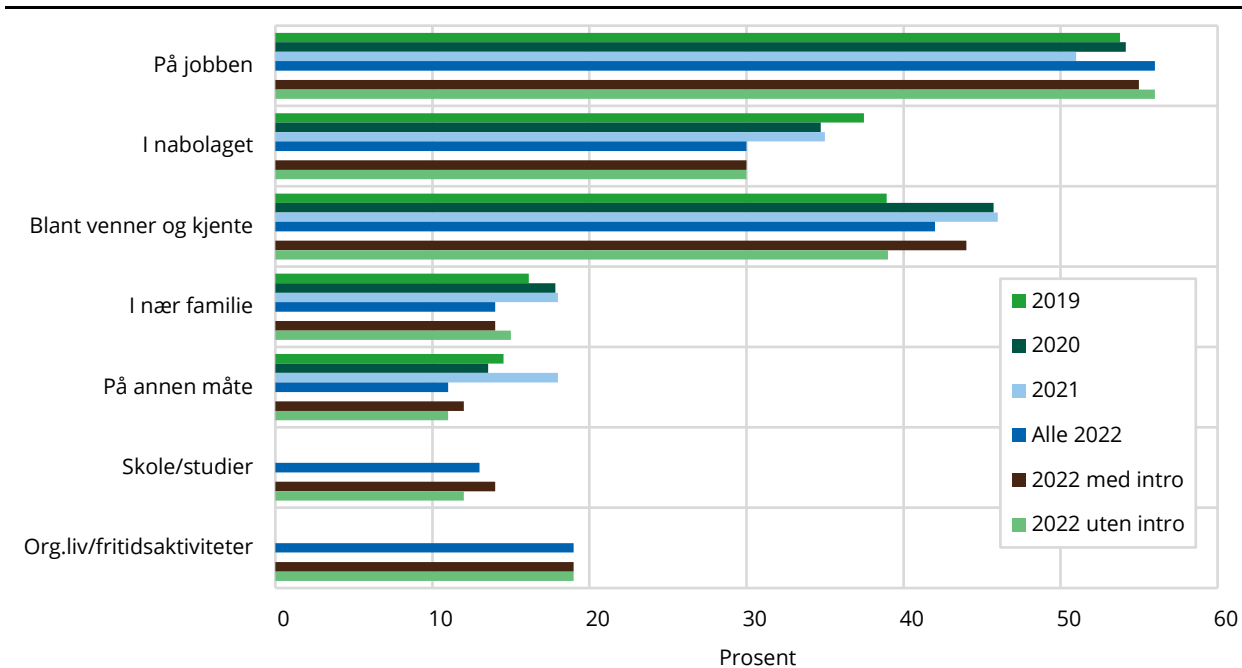
¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

Kontakt med innvandrere som bor i Norge og personlige erfaringer med dette

I undersøkelsene før 2022 var det om lag åtte av ti som sa at de hadde kontakt med innvandrere som bor i Norge. I 2022-undersøkelsen svarte 77 prosent at de hadde kontakt med innvandrere, med andre ord om lag like mange som i de foregående årene. Det var relativt liten forskjell mellom de som hadde fått introduksjonsteksten i forkant av intervjuet og de som ikke hadde fått den – henholdsvis 76 og 79 prosent. At flere av de som ikke hadde fått introduksjonsteksten svarte at de hadde kontakt med innvandrere er ikke overraskende. Det er naturlig å anta at en snevrere definisjon av innvandrere vil kunne utelukke flere bekjentskaper som respondentene har med innvandrere.

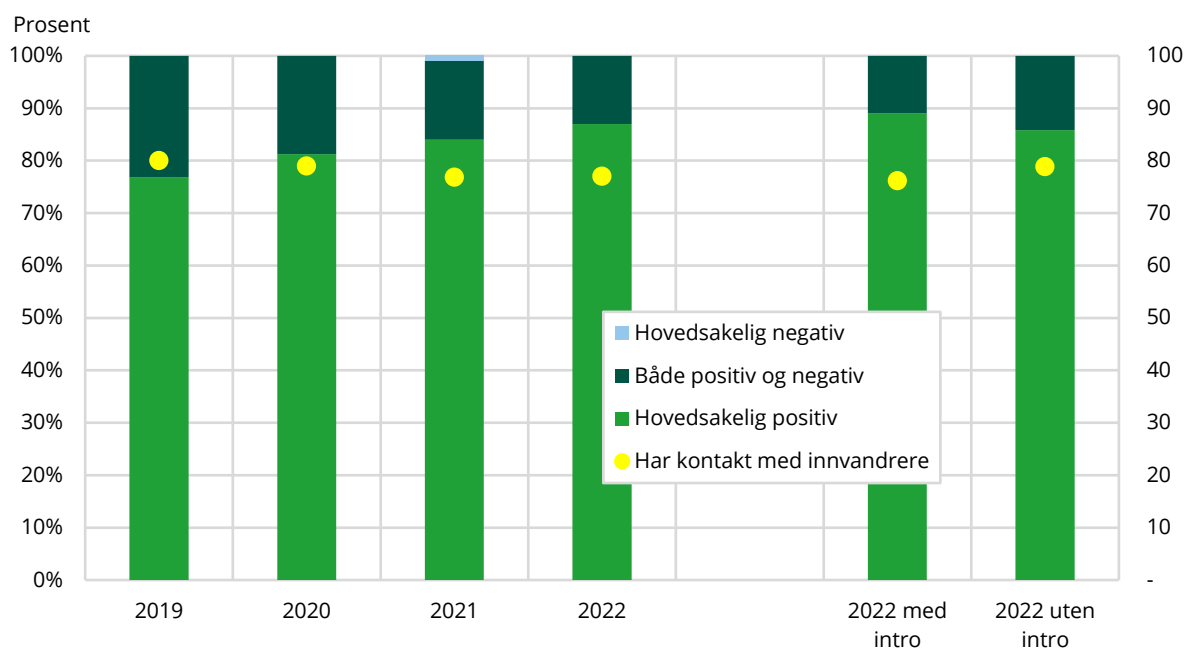
I 2022 ble det lagt inn to nye alternativer for kontaktarenaer: Skole/studier og organisasjonsliv/fritidsaktiviteter. Dette kan ha ført til at andelen som oppgir kontakt på arenaer som nabolag, venner og kjente, nær familie og særlig annen måte har gått ned, fordi de har fått andre og mer relevante alternativer for sine kontakter.

Figur 3.10 Andeler som har kontakt med innvandrere på ulike sosiale arenaer. Hele utvalget og med og uten introduksjonstekst. 2019-2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

Blant dem som har fått introduksjonsteksten er det en større andel som sier at de hovedsakelig har positive erfaringer med å ha kontakt, sammenlignet med de som ikke har fått introduksjonsteksten – henholdsvis 89 og 85 prosent. Dette kan framstå som noe overraskende, spesielt dersom vi forventer at introduksjonsteksten vil gjøre at respondentene tenker på grupper de potensielt er mindre positive til. Vi ser da som sagt også at noen færre av respondentene som har fått definisjonen av innvandrere svarer at de ikke har kontakt med innvandrere, noe som kan tyde på at respondentene i delutvalgene til en viss grad tenker på ulike grupper.

Figur 3.11 Andeler som har kontakt med innvandrere som bor i Norge, og personlig erfaring med det å ha kontakt. 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

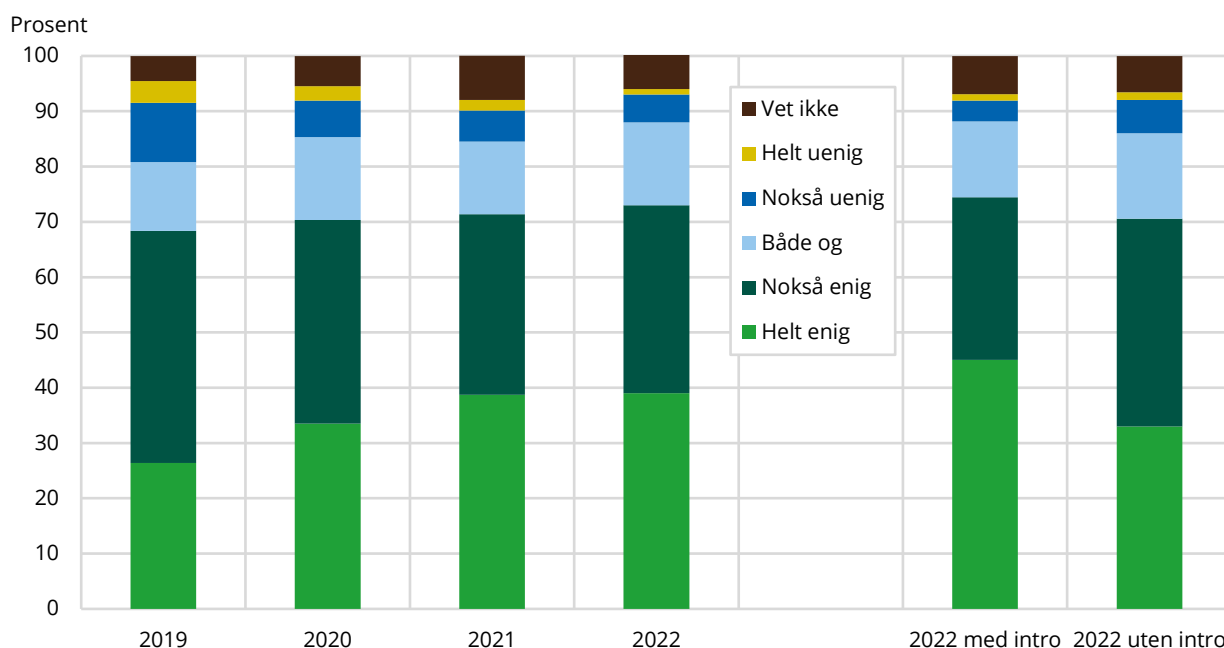
Holdning til utsagnet: «Arbeidsinnvandring fra land utenom Norden bidrar for det meste positivt til norsk økonomi»

Det har vært stor enighet i svarene på spørsmålet om arbeidsinnvandring fra land utenom Norden bidrar positivt til norsk økonomi de siste årene. Om lag sju av ti av respondentene har sagt seg enig i denne påstanden i 2020 og 2021. Samlet sett var det omtrent den samme andelen, om noen flere (73 prosent) som svarte at de var enige i 2022.

Som med spørsmålet om flyktninger og asylsøkeres adgang til opphold i Norge (se over), er det kanskje også naturlig å anta at introduksjonsteksten ikke vil ha samme relevans for et spørsmål som omhandler arbeidsinnvandring fra land utenom Norden. Flertallet av arbeidsinnvandrere som kommer til og er bosatt i Norge er fra land innenfor EØS-området.

Det er derfor noe overraskende at vi ser relativt klare forskjeller mellom respondentene med hensyn til hvilket delutvalg de tilhører. Flere av de som fikk introduksjonsteksten svarte at de var enige i påstanden om at arbeidsinnvandrere fra land utenom Norden bidrar positivt i norsk økonomi – 74 prosent – sammenlignet med 71 prosent blant dem som ikke fikk introduksjonsteksten. Fra den multivariate regresjonsanalysen ser vi også at selv når det ble kontrollert for andre bakgrunnskjenne tegn svarte respondentene som fikk introduksjonsteksten mer positivt på dette spørsmålet. Vi ser også at det er relativt usannsynlig at disse forskjellene reflekterer eventuelle tilfeldigheter i fordelingen av svarene mellom delutvalgene.

Figur 3.12 Holdning til utsagnet "Arbeidsinnvandring fra land utenom Norden bidrar for det meste positivt til norsk økonomi". 2019-2022. Med og uten introduksjonstekst i 2022. Prosent¹

¹ Verdiene er vektet etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Holdninger til innvandrere og innvandring 2019-2022

3.1. Konklusjon

Endringene som ble gjort i sammenheng med 2022-undersøkelsen hadde flere formål. Et av disse var å oppdatere ordlyden og svaralternativene i spørsmålene i undersøkelsen i de tilfellene der de kunne tenkes å oppleves å være «utdaterte», uforholdsmessig negative, eller rent ut mangelfulle. Et annet formål var å adressere en av hovedinnvendingene mot undersøkelsen, nemlig at respondentene ikke er blitt presentert for en presisering av hvilke innvandrere de var ment å ta stilling til, og at det dermed har vært opp til hver enkelt å kunne bestemme selv hvem de har hatt i tankene når de har svart på spørsmålene i undersøkelsen. Ved å gi halve utvalget en

introduksjonstekst, med en definisjon av hvilke innvandrere spørsmålene handlet om, kunne vi sammenligne resultatene fra svarene deres med svarene fra den andre halvdel av utvalget. På denne måten kunne vi få svar på om det å introdusere en slik definisjon ville generere annerledes resultater.

Konklusjonen fra sammenligningene vi har gjort av resultatene av 2022-undersøkelsen er at endringene som ble gjennomført i det store og det hele har hatt lite å si for hovedtendensene i resultatene. Selv for spørsmål der grunnleggende deler av formuleringen ble endret og retningen snudd (fra negativ til positiv), som for spørsmålet om respondentens forhold til innvandrere i fire forskjellige scenarier, var svarandelene i stor grad sammenlignbare med tidligere års resultater. Introduksjon av delspørsmål, slik som det å ha innvandrere som lege eller nær kollega, eller svaralternativer, slik som skole/studier og organisasjonsliv/fritidsaktiviteter som arenaer for kontakt med innvandrere, ga resultater som stemte godt med det overordnede mønsteret i andre delspørsmål og svaralternativ.

Vi ser heller ingen store og systematiske forskjeller mellom de to delutvalgene i undersøkelsen. På noen spørsmål er riktignok respondentene som har fått introduksjonsteksten noe mindre positive enn de som ikke har fått den. På andre spørsmål er sammenhengen motsatt eller ikke entydig i én bestemt retning, slik som i spørsmålet om hvor lett eller vanskelig det bør være for flyktinger og asylsøkere å få opphold i Norge. På atter andre spørsmål ser vi praktisk talt ingen forskjell på delutvalgene. Det er visse tegn til at personene i delutvalgene, i det minste til en viss grad, tenker på ulike innvandrere når de svarer. Vi ser i hvert fall at noen færre av de som har fått introduksjonsteksten, og dermed i prinsippet bør ha en mer snever definisjon av innvandrere i tankene, svarer at de har kontakt med innvandrere. På samme tid svarer enn større andel blant de som *har* kontakt med innvandrere i dette delutvalget at erfaringen med denne kontakten er positiv enn det som er tilfellet i delutvalget som ikke har fått introduksjonsteksten.

Forskjellene vi ser, uansett retning, er stort sett små, dette både når vi sammenligner delutvalgene og resultatene fra 2022-undersøkelsen med resultatene fra foregående års undersøkelser. Resultatene er preget av en stor grad av stabilitet og kontinuitet, slik vi også har sett i undersøkelsene i stort sett hele perioden de har blitt gjennomført. Dette tyder på to ting. For det første reflekterer dette trolig at svarene på spørsmålene, både slik de var formulert før og etter endringene, fanger opp stabile trekk ved det vi ønsker å måle, nemlig holdningene til innvandrere og innvandring i den norske befolkningen. Det er selvsagt mulig at det er andre endringer ved formuleringene og alternativene i undersøkelsene som i større grad ville avslørt begrensninger i validiteten ved resultatene i undersøkelsen. Ut fra det vi kan slutte fra endringene i 2022-undersøkelsen er konklusjonen at resultatene i relativt liten grad er sensitive for mindre justeringer ved ordlyden. Derfor vil også endringene i ordlyd og svaralternativ som er gjort bli beholdt til framtidige utgaver av undersøkelsen.

For det andre virker det som om respondentene i undersøkelsen tenker på noenlunde det samme, uansett om de får en noe snevrere definisjon av innvandrere eller ikke. Dette kan tyde på at respondentene i tidligere undersøkelser, og i delutvalget som ikke fikk introduksjonsteksten i 2022-undersøkelsen, i utgangspunktet har tenkt på noenlunde det samme som det vi har definert som «innvandrere» i introduksjonsteksten. På en annen side kan definisjonen også ha vært litt for generell ved at den ikke har vært spesifikk nok til å konkretisere hvem man «egentlig» skal tenke på. Som nevnt tidligere har andre studier funnet at det kan være relativt stor forskjell i hvordan respondentene svarer på spørsmål, avhengig av hvilken enkeltgruppe man spør om.

Formålet med denne undersøkelsen er imidlertid ikke å måle holdninger til enkeltgrupper, men snarere til innvandrere og innvandring generelt. Resultatene fra 2022-undersøkelsen tyder på at en grovere begrensning av landbakgrunnen til innvandrerne som spørsmålene handler om ikke ser ut

til å spille noen avgjørende rolle i hvordan respondentene svarer. At respondentene ellers har hatt mulighet til å tenke på eksempelvis svensker eller polske arbeidsinnvandrere synes ikke å forklare mønstrene vi ser med hensyn til holdninger til innvandrere generelt. I undersøkelsene som blir gjennomført i årene framover vil vi derfor ikke videreføre opplesingen av introduksjonsteksten, hverken for hele utvalget eller for et delutvalg, nettopp fordi den ikke synes å endre hovedtendensene i svarene.

Referanser

- Blom, S. (2014). *Holdninger til innvandrere og innvandring 2014*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/attachment/208570?ts=14a04ea4e40>
- Brekke, J.-P., & Fladmoe, A. (2022). *Holdninger til innvandring, integrering og mangfold i Norge: Integreringsbarometeret 2022* (2022:6). Institutt for samfunnsforskning. https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2999496/Rapport_2022-6_Integreringsbarometeret_2022.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- Krumpal, I. (2013). Determinants of social desirability bias in sensitive surveys: a literature review. *Quality and Quantity*, 47, 2025–2047.
- Moe, V. (2022). *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022: Befolkningsundersøkelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøkelse*. HL-Senteret. https://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemittisme/holdningsundersokelsene/holdningsundersokelsen-2022/hl-senteret_holdninger_til_joder_og_muslimer_web.pdf
- Strøm, F., & Molstad, C. S. (2021). *Holdninger til innvandrere og innvandring* (2021/36). Statistisk sentralbyrå. https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/holdninger-til-innvandrere-og-innvandring/_attachment/inline/c9c6865c-d33f-4ddf-9db6-6a251a77b5a2:d004c63004446faf74cc21856aae893a1a3822a7/RAPP2021-36.pdf

Vedlegg A: Spørreskjema

Innv0a

En innvandrere er en person som selv har innvandret til Norge. Om lag halvparten av innvandrerne som bor i Norge i dag er fra land i Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika samt Øst-Europa utenfor EU. Med mindre annet oppgis, er det disse innvandrerne spørsmålene handler om.»

Innv1a

Nå følger noen spørsmål om innvandring og innvandrere. Først noen påstander. Vil du for hver av de følgende påstandene si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

Innvandrere flest gjør en nyttig innsats i norsk arbeidsliv.

1. Helt enig
2. Nokså enig
3. Både og
4. Nokså uenig
5. Helt uenig

Innv1b

Vil du for denne påstanden si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

Innvandrere flest misbruker de sosiale velferdsordningene.

1. Helt enig
2. Nokså enig
3. Både og
4. Nokså uenig
5. Helt uenig

Innv1c

Vil du for denne påstanden si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

Innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge.

1. Helt enig
2. Nokså enig
3. Både og
4. Nokså uenig
5. Helt uenig

Innv1d

Vil du for denne påstanden si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

Innvandrere flest er en kilde til utrygghet i samfunnet.

1. Helt enig
2. Nokså enig
3. Både og
4. Nokså uenig
5. Helt uenig

Innv1e

Vil du for denne påstanden si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

Alle innvandrere i Norge bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn.

1. Helt enig
2. Nokså enig
3. Både og
4. Nokså uenig
5. Helt uenig

Innv1f

Vil du for denne påstanden si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?

Innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig

1. Helt enig
2. Nokså enig
3. Både og
4. Nokså uenig
5. Helt uenig

Innv2a1

I de følgende spørsmålene antar vi at innvandreren behersker norsk.

Ville du vært komfortabel med om du eller noen i din nærmeste familie fikk en hjemmehjelp som var innvandrer?

1. Ja
2. Nei

Innv2b1

Vi antar at innvandreren behersker norsk.

Ville du vært komfortabel med om du hadde en lege som var innvandrer?

1. Ja
2. Nei

Innv2c1

Vi antar at innvandreren behersker norsk.

Ville du vært komfortabel med om du hadde en sønn eller datter som ville gifte seg med en innvandrer?

1. Ja
2. Nei

Innv2d1

Vi antar at innvandreren behersker norsk

Ville du vært komfortabel med å få en innvandrer som nær kollega?

1. Ja
2. Nei

Innv3 (litt ny ordlyd)

Så et spørsmål om flyktningers adgang til Norge. Bør det bli lettere eller vanskeligere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge, eller bør adgangen til å få opphold være som i dag?

1. Lettere
2. Som i dag
3. Vanskeligere

Påminnelse om definisjon

«Jeg minner om at med mindre annet oppgis, menes det med innvandrere i de følgende spørsmålene de som har bakgrunn fra land i Afrika, Asia, Sør- og Mellom-Amerika samt Øst-Europa utenfor EU.»

Innv4a

Har du selv kontakt med innvandrere som bor i Norge, f.eks. på jobben, i nabolaget, blant venner, familie e.l.?

1. Ja
2. Nei

Hvis Innv4a=ja (stilles Innv4b-e):

Innv4b

I hvilke sammenhenger har du kontakt med innvandrere som bor i Norge? Er det ...

FLERE SVAR TILLATT

1. På jobben
2. I nabolaget
3. Gjennom skole/studier
4. Gjennom fritidsaktiviteter/organisasjonsliv
5. Venner og kjente
6. I nær familie
7. På annen måte

Innv4c

Hvor mange innvandrere har du kontakt med? Er det ...

1. 1
2. 2-4
3. 5-10
4. Flere enn 10

Innv4d

Hvor ofte har du vanligvis kontakt med innvandrere? Er det ...

1. Daglig
2. Ukentlig
3. Månedlig
4. Sjeldnere enn månedlig

Innv4e

Hvordan er din personlige erfaring med denne kontakten? Er den ...

1. Hovedsakelig positiv
2. Både positiv og negativ
3. Hovedsakelig negativ

Innv5

Til slutt en påstand om arbeidsinnvandring: «Arbeidsinnvandring fra land utenom Norden bidrar for det meste positivt til den norske økonomien.»
Er du helt enig i dette, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig?»

1. Helt enig
2. Nokså enig
3. Både og
4. Nokså uenig
5. Helt uenig

Vedlegg B: Multivariat regresjonsanalyse

	Nyttig innsats arbeidsliv	Mis-bruker velferd	Beriker kultur	Kilde til utrygghet	Samme muligheter til arbeid	Bør bli som nordmenn	Arbeids-innvandring positivt	Flykt-ningers adgang
Introduksjonstekst (ref. ikke fått)								
Fått intro	-0,0533	-0,0420	-0,1330*	-0,2279**	-0,0603	-0,0281	0,1845**	-0,0392
Kjønn (ref. mann)								
Kvinne	0,0534	0,1434*	0,2092**	0,0711	0,0389	0,3207***	-0,0034	0,1712***
Alder (ref. 67-79 år)								
16-24 år	-0,0514	0,1581	0,0048	0,2521	0,0322	0,0716	0,1186	-0,0180
25-44 år	-0,1297	-0,1136	-0,1235	-0,1504	-0,0059	-0,1970	0,1283	-0,1347
45-66 år	-0,0882	-0,2036	-0,1797	-0,1708	0,0388	-0,2389	0,2766*	-0,1916*
Utdanningsnivå (ref. grunnskole)								
Videregående	0,2340**	0,3524***	0,1457	0,3754***	-0,0559	0,2412*	0,1689*	0,0776
Høyere, kort	0,4125***	0,6513***	0,3969***	0,6080***	0,0329	0,5765***	0,2190*	0,1972**
Høyere, lang	0,3055**	0,7788***	0,5268***	0,7052***	0,0072	0,8488***	0,3507**	0,1313
Bostedsstrøk (ref. spredtbygd)								
Tettbygd (-99 999 innb.)	0,0169	0,1592	0,1429	-0,0184	0,0281	-0,1639	0,0320	0,0768
Tettbygd(100 000+ innb)	0,1859	0,2085	0,0624	0,1813	0,0661	0,0077	0,2649**	0,0940
Landsdel (ref. Agder og Sør-Østlandet)								
Oslo og Viken	0,1242	0,1312	0,0674	0,2113	0,0739	0,0253	-0,0590	0,0222
Innlandet	-0,1910	-0,2043	-0,1975	0,0734	0,1336	-0,2728	0,0450	-0,0784
Vestlandet	0,0576	-0,0101	-0,0975	0,0825	-0,0036	0,0132	-0,0421	-0,0243
Trøndelag	0,2817*	0,0314	0,1007	0,2433	0,0071	0,1093	0,0414	0,0714
Nord-Norge	0,1355	0,1134	0,0244	0,3331*	0,0379	0,1999	0,2038	-0,0927
Økonomisk hovedaktivitet (ref. trygd/pensjon)								
Arbeid	0,0235	0,3247**	0,1331	0,1516	0,0052	0,2142	0,0349	0,1996**
Skole/studier	0,0172	0,2507	0,0739	-0,0829	-0,1668	0,2208	-0,0906	0,1119
Antall kontaktarenaer (ref. ingen)								
Én	0,1968*	0,2775**	0,2486**	0,3612**	0,1552*	0,0413	0,2055*	0,0806
To	0,3673***	0,2743*	0,3421***	0,3767**	0,2397**	0,4415**	0,2498*	0,0991
Tre eller flere	0,51780***	0,5042***	0,5656***	0,5859***	0,3333***	0,5137***	0,4009***	0,2187**
Innvandrerbakgrunn (ref. øvrige befolkning)								
EU etc.	0,0419	-0,0751	-0,2587*	-0,0362	-0,2566**	-0,4547**	0,2853*	0,0582
Afrika, Asia etc.	0,2762*	-0,2667	-0,1720	0,1223	-0,1283	-0,4555*	0,1739	0,1626

Verdiene er veid etter bruttoutvalgets utdanningsnivå, alder og kjønn

Signifikansnivå:

* p < 0,05 (5 prosent)

** p < 0,01 (1 prosent)

*** p < 0,001 (1 promille)